پێکهێنانی شوڕای دێمۆکراسی‌خوازنی ئێران لە پێناوی چی‌دا؟

"دەرفەت یان پێشێلکردنی مافی نەتەوەیی؟"

د.کامران ئەمین‌ئاوە

ڕۆژی ٢٧ی خەزەڵوەری ١٣٩٦ هەتاویی واتە ١٨ نوامبری ٢٠١٧ی زایینی لە شاری کۆڵنی ئەڵمان بە میوانداری حیزبی دێموکراتی کوردستان و کۆمەڵەی شۆڕشگێری زەحمەتکێشانی ئێران، هەروەها چەند حیزبی نەتەوەیی و سەرانسەری وەکو بەرەی دێموکراتیکی ئێران دەستپێکی کاری "شوڕای دێمۆکراسی‌خوازانی ئێران" وەکو مزگێنی پێکهاتنی ئەلترناتیڤێکی بەهێز لەبەرانبەر حکوومەتی ئیسلامی ئێران لە ٨ خاڵدا ڕاگەیەنرا. بێ‌گومان ئەلترناتیڤ بوون دەگەڕێتەوە سەر قورسایی و نفووزی جەماوەریی ئەو ڕێکخراوانە لە گۆڕەپانی خەباتی سیاسی و کۆمەلایەتی نێو ولاتیان نەك ڕیزکردنی دروشم و نیوی حیزبەکان. بە درێژایی چەند دەیەی ڕابردوو، چەندین بەرەی وەك شوڕای میللی و بەرگری ئێران بە سەرۆکایەتی ڕێکخراوەی موجاهیدینی ئێران (کە تەنانەت سەرەك کۆمار و کابینەی تێدا دیاریی‌کراوە)، کۆماریخوازان و کۆنگرەی نەتەوەکانی ئێرانی فیدڕاڵ پێکهاتوون.
هەر کام لەوانە ئیدیعای ئەلترناتیڤ بوونیان بووە و هەیە! بەلام حکومەتی ئیسلامی هەر لە جێی خۆیەتی و چالاکی ئەم ڕێکخراوانەش نەك سەرنجی خەلکی ئێران، بەڵکوو هێزە پرژوبلاوەکانی دەرەوی ولاتیشی بەرەو خۆ ڕانەکێشاوە تەنانەت نەیانتوانیوە هیچ چەشنە ڕێکخستن و جوڵانەوەیەکی بە هێز لە نێوخۆی ولات وەرێبخەن. بەم پێ‌یە بلێی شوڕای دێمۆکراسی‌خوازانی ئێران بتوانێ قەرەبووی سەرکەوتوو نەبوونی بەرەکانی پێشتر بکاتەوە و ببێتە ئەلترناتیڤکی جێ‌متمانە بۆ تەواوی خەلکی ئێران؟ ئەویش لە حالێکدا کە زۆرینەی دامەزرێنەرانی ئەم شوڕایە هاوکات ئەندام و دامەزرێنەری کۆنگرەی نەتەوەکانی ئێرانی فیدرالێشن!
بلێی ئەم ڕێکخراوانەی کە ئەم شوڕایەیان پێکهێناوە بتوانن ئیدیعای نوێنەرایەتی نەك تەواوی ئێران بەڵکوو بەشێ ئەتنیکی خۆشیان بکەن؟ بۆ وێنە ئایا حیزبی دێموکراتی کوردستان و کۆمەڵەی شۆڕشگێری زەحمەتکێشان دەتوانن خۆیان وەکو تەنیا نوێنەر و ئالاهەلگری خەباتی نەتەوەیی گەلی ڕۆژهەلاتی کوردستان پێناسە بکەن، ئەویش لە کاتێکدا قەوارەی کۆمەلگای کوردستان لە بەراورد لەگەل سەرەتای شۆڕشی ٥٧ی هەتاویی ئێران، گەلێك گۆڕاوە و بۆتە کۆمەلگایەکی فرە حیزبی و تەنانەت چوار کۆمەلە و دوو حیزبی دێموکراتیش بە هۆی دابڕانی ئەندامەکانیانەوە پێکهاتوون؟ بێ‌گومان هیچ حیزب و ڕێکخراوەیەکی کوردستانی و سەرانسەری بە تەنیایی ناتوانێ ئەم ئیدیعایە بکات و ئەگەریش بیکات بە دوور لە ڕاستی، و تەنیا پرۆپاگەندەیەکی بێ کەلك و بێ سوود و سەمەرە دەبێت.
بەلام لە پێوەندی لەگەل بڕیارنامەی شوڕای دێمۆکراسی‌خوازەکانی ئێران دەکرێ ئاماژە بکرێت کە خالی ٦ و ٧ ی بڕیارنامەکە لە هیچ حالەتێکدا تەبایی لەگەل بەرژەوەندی درێژخایەن و پرنسیپی خەباتی هێزێکی نەتەوەیی، بە تایبەتی کورددا نی‌یە.
لە خالی ٦ لە پێوەندی لەگەل زمانی فارسیدا هاتووە:

"کەڵك وەرگرتن لە زمانی فارسی وەکو زمانی سەرانسەری و پێوەندی لە نیوان تەواوی زمانە جۆراوجۆرەکانی وڵات وێرای بە فەرمی ناسینی زمانی میللیەتەکان لە ئاستی وڵات و ناوچەکانی."

هەڵبژاردنی زمانی فارسی وەکو زمانی فەرمی یان سەرانسەری لە وڵاتێك بە ناوی ئێران نەك بە ویست و هەڵبژاردنێکی ئازاد لە لایەن نەتەوەکانی ئێران بەڵکوو بە هۆی داسپاندنی ئیرادەی شوینیستەکانی ئێرانی لە پێناوی دامەزراندنی **"یەک وڵات، یەک نەتەوە و یەک زمان"** بووە، ئەمەش دژایەتی لەگەڵ تەواوی پرنسیپەکانی مافی مرۆڤدا هەیە. بەم پێیە پیویست نەبوو لە بڕیارنامەیەکی وەهادا کە زۆربەی ئەندام و دامەزرێنەرانی لە نەتەوەکانی نافارسن هەر لە ئێستاوە و بێ گشتپرسی و بیرو ڕای خەڵك لە کۆمەڵگایەکی ئازاد و فیدڕاڵدا زمانێکی فەرمی دیاریی بکەن! پیویست بوو نوێنەرانی حدك لانیکەم پابەند بە پەسەندکراوی کۆنگرەکەی ١٦ی خۆیان لە پیوەندی لەگەڵ زمانی رەسمی لە فەسڵی چوارەم، خاڵی دووی ماددەی دەهەم بوایەن کە دەڵێ:

"ئەو زمان یا زمانە ڕەسمییانەی بۆ نامەنووسین و پێوەندیی‌یە ئیدارییەکانی نێوان هەرێمەکان و دەوڵەتی فیدڕاڵ بەکار دەبرێن و هەروەها سیاسەتی زمانی لە ئاستی دەوڵەتی فیدڕاڵدا بە ڕێککەوتنی گشتیی پێکهاتەکانی نێو فێدراسیۆن بڕیاری لەسەر دەدرێ."

لە خراپترین حاڵەتیشدا دەکرا ئەم بڕیارە دابنێن بۆ سەردەمی پاش رووخانی حکوومەتی ئیسلامی ئێران. بێ‌گومان دەکرێ لە دادێدا لە ئەزموونی وڵاتەکانی فرە نەتەوەیی فیدڕاڵ کەڵك وەربگیری، بۆ وێنە خەڵکی هەر ئەیالەتێکی فیدڕاڵ بێجگە لە زمانی زگماکی خۆیان فێری یەکێك لە زمانەکانی دیکەی ئێران بن، هەروەها کەسێك کە بۆ کار و ژیان بۆ ناوچەیەکی دیکە ئێران دەچێ فێری زمانی فەرمی ئەو وڵاتە بێ و هتد ...! نابێ لە بیربچێتەوە کە گەشەکردنی زمانی فارسی بە حیسابی وەپاشخستن و لەناوبردنی زمان و فەرهەنگی گەلانی نافارس لە ئێران بەڕێوەچووە. بە درێژایی دەستەلاتداری پەهلەوی و مەلاکانی ئێران، نووسەر و شاعیرانی نافارس بە ئیجبار فێری زمانی فارسی بوون و زۆرتر خزمەتیان بە زمانی نەتەوەی چەوسێنەر و داگیرکەر کردوە هەتا زمان و فەرهەنگی نەتەوی خۆیان. منداڵی کورد لە ڕۆژی هەوەڵی مەدرەسەوە مەجبور بە فێربوونی زمانی بێگانە بووە و ئەمە لەباری ڕەوانی‌یەوە کاریگەریەکی نەرێنی لە ژیانی منداڵی و سەردەمی دواتریدا بووە. بێ هۆ نی‌یە کە زۆرینەی خەڵکانی نافارس توانای نووسین و خوێندنیان بە زمانی زگماکی نی‌یە و نەیانتوانیوە بە زمانی خۆیان بخوێنن و پەرە بە گەشەکردنی زمانەکەیان بدەن.

لە خاڵی ٧ هاتووە:

"باوەڕ بە پاراستنی تەواوییەتی ئەرزی و یەکپارچەیی وڵاتی ئێران و پابەندبوون بە بنچینەی بەرامبەری و پێکەوەژیانی ئاشتیانەی میللییەتەکان و گرووپە ئەتنیکی‌یەکانی ئێران."

ئەم خاڵە دژایەتی لەگەڵ بنەواشەی(پرنسیب) مافی چارەنووسی گەلان هەتا ئاستی جیایی و پێکەوەژیانی دڵخوازانەی نەتەوەکان لە چوارچێوەی وڵاتێکدا هەیە. چ پێویست دەکات ئێمەی کورد کە بڕوامان بە مافی

چارەی خۆنووسین و پێکهێنانی کۆماری کوردستان هەتا ماڤی جیابوونەوە هەیە، بۆ دڵخۆشی هیزە سەرانسەرییەکان لە ئێستاوە پابەندیی خۆمان بە پاراستنی سنوورەکانی ئێران بسەلمێنین و بەڵێنی مانەوە وەك "مرزداران غیور و دلیر" ئێران بدەین!

هەتا کەی بەشێك لە حیزبە کوردییەکان بۆ کار و هاوکاری لەگەڵ ڕێکخراوە ناکوردەکان دەبێ پرنسیبی گشتی خەبات و تەنانەت خاڵەکانی بەرنامەی پەسەندکراوی کۆنگرەکانی خۆشیان پێشێل بکەن؟ بۆ نابێ هەر لە ئێستاوە لەسەر مافەکانی خۆمان سوور بین و بە پێی جاڕی ماڤی مرۆڤ ڕاشکاوانە باس لە مافی چارەی خۆنووسین هەتا ئاستی جیایی بکەین؟ بێ گومان هەبوونی ئەم مافە بەو مانایە نی‌یە کە ئیستا کورد دەیەوێ جیا بێتەوە، بەڵام پیویستە ئەم خاڵە گرنگە وەکو مافێکی ئینسانی و نەتەوەیی لە هەموو ڕێکەوتنێك لەگەڵ هیزە سەرانسەرییەکان بە رەسمییەت بناسێنرێت. حیزبێکی کوردستانی پێویستە لە ڕوانگەی بەرگری لە ماڤی نەتەوەوییەوە بچێتە بازنەی مامله لەگەڵ هێزەکانی دیکەوە، دەنا چ جیاوازیەك لە نێوان حیزبێکی کوردستانی و سەرانسەریدا هەیە!

بێجگە لە سەرانسەری ناساندن زمانی فارسی و پابەندی بە تەمامییەتی ئەرزی ئێران، خاڵەکانی بڕیارنامەی شوڕای دێموکراسی‌خوازانی ئێران لە بەراورد لەگەڵ ویستی بەشێکی بەرچاو لە حیزبە سەرانسەرییەکان یاخود کۆنگرەی نەتەوەکانی ئێرانی، فیدراڵ شتێکی وەها تازە و سەرنجراکێشی تێدا نی‌یە و هەروکو پێشتر ئاماژەی پێکرا، بە پێچەوانەی بەرنامەی خودی ئەم حیزبانەشە! بۆ وێنە لە بەرنامەی پەسندکراوی حدك لە کۆنگرەی شازدەدا باس لە "وەدیهێنانی مافی دیاریکردنی چارەنووسی نەتەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، دامەزراندنی کۆماری کوردستان لە چوارچێوەی ئێرانێکی دێموکراتیکی فیدڕاڵ و یەکیەتی داخوازانە و دادپەروەرانەی نێوان نەتەوەکانی ئێران" دەکرێت نەك باوەڕ بە پاراستنی یەکیەتی و یەکپارچەیی خاکی ئێران(بڕوانە خاڵی١ تا ٣، ماددەی یەکەم: ئامانج و پرەنسیپە بنەرەتییەکان).
مافی دیاریکردنی چارەنووس و یەکیەتی داخوازانە بەمانای ڕێژەیی بوونی سنوورەکانی ئێرانە و ئەم مافە بە کورد دەدات ئەگەر پێویست بێت بە پێی ڕاگەیەنراوی مافی مرۆف و ڕای خەڵکی خۆی، جیابێتەوە و کیان و دەوڵەتی سەربەخۆی کوردستان پێك بێنێ.

هەروەها، لە فەسڵی دووهەمی ئامانج و ستراتیژی کۆمەڵەی شۆڕشگێرانی کوردستان لە بزووتنەوەی کوردستان، پەسەندکراوی کۆنگرەی نۆهەمی کۆمەڵە، پووشپەڕ – گەلاوێژی ١٣٨٠ ،ماددەی شەشدا هاتووە:

> "..... ئێمە بە پێی جیهان بینی و بەرنامەی سۆسیالیستیی خۆمان، مافی هەموو میللەتانی دانیشتووی ئێران بۆ دیاریکردنی چارەنووسی خۆیان، یانی ئازادی ئەو نەتەوانە لە جیابوونەوە و پێکهێنانی دەوڵەتی سەربەخۆدا بە رەسمی دەناسین. لە هەمان کاتدا ئێمە خوازیاری یەکگرتنی ئازادانە و برایانەی نەتەوەکانی دانیشتووی ئێران لە پێکهاتەیەکی سیاسیی فیدراتیف داین و لەسەر ئەو بڕوایەین کە ئەم یەکگرتنە بە قازانجی دێمۆکراسی و بە قازانجی جەماوەری زەحمەتکێشە".

ئەم بۆچوونەی کۆمەڵە تەبایی لەگەڵ دەقی واژۆکراو لە شورای دیمۆکراسی‌خوازانی ئێران نی‌یە. نوێنەرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان و کۆمەڵەی زەحمەتکێشانی کوردستانی ئێران بە واژۆکردنی ئەم بڕیارنامەیە نەك هەر دەستکەوتێکی وەهایان بۆ گەڵی کورد لە ڕێککەوتنیان لەگەڵ هێزەکانی بێ ناو و نیشانی سەرانسەری و ناوچەیی دەستەبەر نەکردوە بەڵکوو بەرنامەی پەسەندکراوی کۆنگرەکانی خۆیشیان پێشێلکردوە.

لەکۆتاییدا، پێویستە باس لە خاڵی دووهەمیش بکرێت کە جەخت لە "تێپەرینی ئاشتیخوازنە لە کۆماری ئیسلامی بە پێی خەباتی دیمۆکراتیکی شارستانیانە" لە ئێران دەکات. بێ‌گومان هیچ حیزب و نەتەوەیەك پێی ناخۆش نی‌یە بتوانێ بە شێوەیەکی ئاشتی‌خوازانە دەستەڵات بگۆڕێت. کەمتر دەستەڵاتدارێکیش هەیە کە بە خۆشی و رزامەندی خۆی حکوومەت ڕادەستی ئۆپۆزیسیۆن بکات. هێزێکی سیاسی سەرەرای ئەوەی کە هەوڵی خۆی دەدات لە تەواوی شێوەکانی شارستانیانە بۆ گەیشتن بە ئامانجەکانی کەڵك وەربگرێت هاوکات خۆیشی ئامادە دەکات لە ڕۆژی پێویستدا لە شێوەکانی دیکەی خەبات وەکو شەری چەکدارانە کەڵك وەربگرێت. حیزبێکی سیاسی بە پێی بارودۆخ و گۆڕانکاریی و لاسەنگی هێز، شێوەی خەباتی خۆی هەڵدەبژێرێت و خۆی لە چوارچێوەیەکی دیاریکراودا قەتیس ناهێڵێتەوە. لە ڕاستی‌دا ئەگەر ڕێبەرایەتی حیزبی دێموکراتی کوردستان و کۆمەڵەی زەحمەتکێشانی ئێران باوەریان بە خاڵی دووهەمی ئەم بڕیارنامەیە هەیە، جێی خۆیەتی تێبکۆشن هەرچی زووتر خۆیان لە چوارچێوەی حیزبێکی سیاسی – نیزامی دەرباز بکەن و ببنە هێزێکی سیاسی – مەدەنی!

بریا حیزبە کوردستانی‌یەکانمان، کە ئاوا لەبەرامبەر ڕێکخراوەکانی سەرانسەری و هتدی ناکورددا پاشەکشە لە بەرنامەکانی پەسەندکراوی کۆنگرەکانیان دەکەن، بیانتوانیایە بە دوور لە پاوانخوازیی و بەرژەوەندی تاکەکەسی و ...، لەسەر چەند خاڵێکیش پێکەوە ڕیکەوتبان و سەرەتا بە پێکهێنانی بەرەیەکی کوردستانی بەرەو پیری هاوکاری و دانوستان لەگەڵ هێزەکانی سەرانسەری و ناکورد ڕۆیشتبان.

بە قەولی فارسان، "ئەوەی بۆ ماڵێ واجبە بۆ مزگەوت حەرامە!"